

Keywords: value orientations, psychological development, values, personality formation, teenager, school environment.

Поступила в редакцию: 11.01.2024

Одобрена: 11.03.2024

Первая публикация на сайте: 07.01.2025

МРНТИ: 14.25.09

<https://doi.org/10.65247/3105-3432-2025-1.06>

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП ПЕДАГОГТЕРІН АҚПАРАТТАНДЫРЫЛҒАН ОРТА ЖАҒДАЙЫНДА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУГЕ ДАЙЫНДЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

*¹Н.М.НУРКИНА^{id}, ¹Қ.Б.ЖАНАДИЛОВА^{id}

¹Шоқан Уалиханов атындағы Көкшетау университеті
(Көкшетау, Қазақстан)

*Nurkinanursulu36@gmail.com, zhanadilovakarashash@shokan.edu.kz

Аңдатпа

Бұл мақала келешек бастауыш сынып мұғалімдерінің ақпараттандырылған аралық жағдайында инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру процесін зерттейді. Инклюзивті білім беру – кезмал әртүрлі ерекшеліктері баршылық балалар жалпы білім беретін мекемелердегі құрдастармен бірге білім алуына көмектесетін жол. Сонда да, инклюзивті білім беруді сәтті жүзеге асыру үшін құзыреттілігі жоғары әрі оған әзір мамандар қажет. Мақалада келешек мұғалімдердің инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастырудағы ақпараттандырылған ортаның рөлі қарастырылады. Ақпараттандырылған аралық инклюзивті білім берудің принциптері, әдістері мен жолдары, сондай-ақ әртүрлі ерекшеліктері барлық балалардың қажеттіліктері хақында қолжетімді және өзекті ақпараттың болуын болжайды. Мақала барысында келешек мұғалімдердің дайындығын қалыптастыруға ықпал ететін негізгі факторларды куәландыру үшін барлық зерттеулер мен практикалық тәжірибелерге сараптау жасалынады. Зерттеу нәтижесінде инклюзивті білім туралы ақпараттың қолжетімділігі мен өзектілігін қамтамасыз ететін ақпараттық ресурстарды орнату қажеттілігі жайында қорытындыға келеді. Олар бұл тақырыпты бастауыш сынып мұғалімдерінің сабақ бағдарламалары мен тәжірибесіне енгізудің маңыздылығын атап көрсетеді. Бұл әдіс келешек мұғалімдерге әртүрлі ерекшеліктері барлық балалармен жұмыс жасау үшін керекті білім мен дағдыларды алуға мүмкіншілік береді.

Мақала зерттеушілерді, оқытушыларды, студенттерді және инклюзивті білім беру және мұғалімдердің оған дайындығын қалыптастыру мәселелеріне қызығушылық танытқандарды қызықтырады.

Түйін сөздер: инклюзивті білім, білім беру, бастауыш сынып, оқыту, жүйе.

Кіріспе

Қазіргі қоғамда инклюзивті білім беру мәселеріне көбірек көңіл бөлінеді, өз құрдастарымен бірге әртүрлі ерекшеліктері баршылық балаларды оқыту мен дамыту үшін ахуал жасауды қамтиды. Дегенмен, инклюзияны жүзеге асыру әр түрлі оқушылармен қызмет істей алатын даяр ірі білімпаз мамандар тапшы. Осыған қатысты келешек бастауыш сынып педагогтері инклюзивті білім беру дайындығын қалыптастыру өзекті проблема болып табылады.

Зерттеудің өзектілігі. Инклюзивті білім беру қазіргі педагогиканы дамытудың басты бағыттарының бірі болып табылады. Ол жалпы білім беретін мектептерде әртүрлі гүлдену ерекшеліктері барлық балаларды оқыту мен баулу үшін жағдай жасауды көздейді. Ол жалпы білім беретін мектептерде әртүрлі қарқындау ерекшеліктері баршылық балаларды оқыту мен тәрбиелеу үшін хал жасауды көздейді. Осыған қатысты келешек бастауыш сынып педагогтерінің инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру ғылыми зерттеуді керек ететін актуалды мәселе.

Зерттеудің маңыздылығы. Зерттеу ғылыми тұрғыдан түбірлі, өйткені ол келешек бастауыш сынып мұғалімдерінің ақпараттандырылған аралық жағдайында инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру процесін зерттеуге бағытталған. Зерттеу ғылыми тұрғыдан маңызды, өйткені ол келешек бастауыш сынып мұғалімдерінің ақпараттандырылған ара жағдайында инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру процесін зерттеуге бағытталған. Бұл зерттеудің нәтижелері балалармен еңбек істейтін педагогтерді оқытудың ұтымды жолдары мен тәжірбиелерін қамдау және енгізу үшін пайдаланылуы ықтимал.

Зерттеу мақсаты. Зерттеудің мақсаты келешек бастауыш сынып мұғалімдерінің ақпараттандырылған орта жағдайында инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру ерекшеліктерін аяндау болып табылады. Бұл мақсатқа жету үшін мұғалімдерді оқытудың қолданыстағы әдістер мен әдістемелеріне саралау жүргізу, өзге елдерде инклюзивті білім беруді оқыту тәжірбиесін зерделеу, сонымен қатар ақпараттандырылған орта жағдайында студенттердің жұмысын бақылауды және олардың нәтижелерін талдауды қамтитын эксперименттік зерттеу жүргізу тиіс.

Негізгі бөлім

Бастауыш білім берудің негізгі мақсаты-білім алушылардың оқу, тәжірибеге бағытталған міндеттерді шешуге қатысу қабілетін дамыту. Бүкіл әлемде оқу бағдарламаларында проблемаларды шешуге баса назар аударылғанына қарамастан, көптеген мұғалімдер проблемаларды шешуде оқушылардың әлеуетін қалай пайдалану керектігін білмейді. [Cheeseman J., 2018]

Ерекше білім қажеттілігі бар оқушылар – денсаулығына қатысты білім алуда ұдайы немесе уақытша қиыншылық көріп жүрген , жалпы білім бағдарламаларын қажет ететін тұлғалар [Оспанбаева М.П., 2023].

Көптеген авторлар жалпы білім беру ұйымдарында мүмкіндігі шектеулі балалармен жұмыс істеу үшін арнайы педагогтердің жеткіліксіз дайындығын атап өтеді және олардың әр санатты сыныпты басқару, әр түрлі бұзылыстары бар балалардың мүмкіндіктеріне білім беру үрдісін бейімдеу, қалыпты балалар мен бұзылыстары бар балалармен қарым – қатынас пен табысты өзара әрекеттесуді қалыптастыру бойынша инклюзивті бағдарланған кәсіби құзыреттіліктердің алу қажеттілігін негіздейді [Kim J.R., 2011].

Инклюзивті білім беру ортасын құрудың ұтымды жолдарының бірі инклюзивті мәдениетті, инклюзивті саясатты әрі инклюзивті тәжірбиені дамыту бойынша білім беру ұйымдарына тұрақты мониторинг (өзін-өзі құндау) жүргізу болып табылады [ҚР ОМ ҰБА, 2023].

«Инклюзивті білім беру» тұжырымдамасы бойынша, білім – адамның негізгі құқықтары болып табылады және ол әділетті қоғам үшін негіз болады деген сенімнен қалыптасты. Барлық оқушылар жеке қасиеттері мен қиындықтарына қарамастан білім алуға құқылы. Мұнда қолжетімді және мейірімділік пен достық атмосфера құрылып, қоршаған орта мен сананың кедергілері жойылуы керек. Инклюзивті білім берудің мәні мынада – балалар мектеп үшін жаралмайды, мектеп балалар үшін құрылады, яғни балалар мектеп белгілеген шеңберге сәйкес келуі шарт емес, керісінше мектеп балалардың қажеттіліктерін ескеруі қажет [Akhmetova E., Almetov N., 2022].

Инклюзивті білім берудің маңызды әрі басты принципі - білім алу ордаларында мүмкіндігі шектеулі, ерекше білімге мұқтаж балалар барлығымен бірдей деңгейде оқытып, бірыңғай қарым – қатынаста ұстап, білім алушылардың арасында бөлінуді болдырмай, арнайы қажет органы қалыптастыру.

Инклюзивті оқыту жүйесінің мақсаты - балаларды дәрігерлік әрі педагогикалық қолдау жүргізе отырып, қоғамда өзін еркін сезінетіндей сенімділігін артыру және өмір сүру үшін кедергісіз аймақты ұйымдастыру.

Алғашында арнайы мамандар саны жеткіліксіз болып, жаңа білімнің қыр - сырын ұғыну, түсіну қиын болғанымен, қазіргі таңда арнайы мамандар - логопед, дефектолог, олигофренопедагог, әлеуметтік оқытушы, психолог мамандар қайта даярлаудан өтіп, сондай-ақ пән мұғалімдерді қайта даярлау курстарынан өтіп инклюзивтік білім беру бойынша жұмыспен қамтамасыз етілуде. Қазіргі таңда әр маман өз жұмысының қыр - сырын біледі, жұмыс таба алады деп үлкен сеніммен айта аламыз [Койшыбаева Л.А., 2017].

Ой артықшылықтары бар балаларға білім беруде ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың алатын орны өте маңызды. Ақпараттық технологияларды қолдану оқу - тәрбие үрдісінің сапалы әрі қарқынды жүргізілуіне дұрыс ықпалын тигізіп, баланың жеке тұлғалық дамуында, сапалы білім алуында, танымдық қабілеттерінің артуында жаңа мүмкіндіктер ашады. Себебі мағлұматты қабылдау үшін жеңіл әрі қызықты, назараударарлық деректер баланың тапсырманы жеке орындауға белсенділік тудырып, жеке қзіне деген сенімділігін арттырады.

Әлқиса, ерекше балалар үшін компьютер арқылы ойындарды қолдану – саусақтағы моториканы дамытуға, көзбен бақылау кезінде координацияны дамытуға жақсы амал.

Тапсырмалар және ойын ретінде оқушыларға ұсынылатын білім беру бағдарламасы оң таңдау жасалса, ерекше балалардың басым бөлігі белсенділік көрсетіп, береліген жұмысты орындайтын болады. Алғашқы себеп, компьютермен жұмыс істеу кезінде оқушыда жақсы эмоционалдық көңіл – күй туындайды. Келесі себеп, психологиялық іс – әрекеттердің дұрысталуы әрі дамуы орындалады. Білім алуға көмектесетін компьютерлік ойындар бүлдіршін зерденің шоғырлануына және бір қалыпқа келуіне, жаңа мағлұматты игеруіне жағдай жасайды [Байтохина Ж.Т., Турежанова Н.А., 2019].

Инклюзивті білім беру жүйесінде жұмыс істеуге заманауи мұғалімнің кәсіби дайындығы біртұтас процесс болуы керек. Оның мәні мақсатты, мазмұндық, технологиялық және рефлексиялық құрамдас бөліктердің өзара байланысы мен тәуекелділігінде. Сонымен қатар, әр түрлі топтардың оқушылары инклюзивті сыныпта оқи алатын болғандықтан, инклюзивті білім беруді жүзеге асырудың ерекшеліктері кәсіптік оқыту жүйесін қалыптастыру қажеттілігін айқындайтынын атап өткен жөн [Movkebaieva Z. et al., 2013].

Сабақтағы басты кейіпкерлер – оқытушы мен оқушылар екендігімен барлығы келіседі. Олардың ынтымақтастығы, қарым-қатынасы сабақ процесінің кілті болып табылады. Оқушының жеке басына мұғалім үлкен ықпал етеді. Электронды құралдар шығармашылық үшін уақытты босатады, оқушылардың сабақ материалын игеруіне жағдай жасайды. Электрондық көрнекі құралдар сабағындағы рөлі мен орны, сондай-ақ басқаша да оқу құралдары мұқият ойластырылып, жобалануы қажет. Қоғам қаншалықты дамыған болса да, қазірдің өзінде ақпараттық білім беру кеңістігінің сабақ процесіне әсері үлкен, сондықтан екі теңдей серіктес: оқытушы мен шәкірт қатысатын құзыреттілік әдіс негізінде білім беру маңызды. Ақпараттық қоғамдағы оқу процесін ұғу дәстүрлі дидактикалық идеялардан әбден бас тартуды керек етпейді, бірақ оларды дамытуды, жаңа позициялардан, соның ішінде әртүрлі дидактикалық көзқарастар тұрғысынан қарастыруды талап етеді. Әрбір білім беру мекемесінде білім алуда басқаша қажеттіліктері баршылық балалардың толыққанды интеграциялануын қамтамасыз етуге мұрша беретін әмбебап кедергісіз орта құрылуы қажет. Бұндай кедергісіз ортаны құру құралы ақпараттық білім беру ортасын орнату болып табылады.

Инклюзивті білім беруді жүзеге асырудың ендігі проблемаларын атап өтуге болады:

- балаларды инклюзивті оқыту процедурасы аймақтық деңгейдегі нормативтік құжаттармен іс жүзінде реттелмеген; материалдық-техникалық базаның және қаржылық қамтамасыз етудің жеткіліксіздік мәселесі;
- оқытуды жүргізу үшін қажетті мамандардың жетіспеушілігі мен арнайы теориялық дайындықтың болмауы және құрал-жабдықтармен қамтамасыз етілмеуі.

Бұл мәселелерді шешу үшін керек:

- білім және ғылым мамандарының білім және ғылым мамандарының үйлестірілген және тұрақты өзара іс-қимылы;
- осы процесті мемлекеттік қожалық пен тұрғылықты өзін - өзі басқару органдары тарапынан ұтымды мақұлдау;
- ақпараттық білім беру порталының тұжырымдамасын, құрылымын, оқушылардың тұлғалық дамуының ақпараттық білім беру кеңістігінің өзегі санатында оның қызмет жасайтын сценарийлерін әзірлеу;
- мүмкіндігі шектеулі балаларды оқытуды, инклюзивті оқытуды алыстан компьютерлік қолдауды қамтамасыз ету.

Осыған орай болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін ақпараттандырылған орта жағдайында даярлығы ерекше білім беруге қажеттіліктері бар балалардың мүмкіндіктерін ескере отырып, ақпараттық-коммуникациялық білім беру ортасына ерте кіріктіру арқылы инклюзивті жағдайда оқытуды, тәрбиелеуді, дамытуды жүзеге асыруының оңтайлы жіне тиімді етіп пайдалану даярлығы мен қабіліттілігі анықтамасының негізі жасалды.

Теориялық талдау және педагогикалық, психологиялық еңбектердің қарастырылуы нәтижесінде, бізге инклюзивті білім беру жағдайында болашақ бастауыш сынып ұстаздарының ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану даярлығының бірқатар психологиялық және педагогикалық ерекшеліктерін айқындауға мүмкіндік береді.

Сонымен, ақпараттық білім беру ортасы – бұл білім беру субъектісі есебінде адамдармен қарбалас байланыста жүретін ақпараттық, техникалық, сабақ - әдістемелік қамтамасыз етудің ретті түрде ұйымдастырылған жиынтығы. Ол инклюзивті білім беру сапасын көтеру үшін негізгі болып табылады. Себебі, қазіргі дамушы кезеңнің талабына орайлас ақпараттық білім беру кеңістігінде үлкен әсерге ие болып табылады [Мубараков А.М., Умутбаева Ж.Д., 2021: 402-405 бб.]

Әдеби шолу

Қазіргі Қазақстан жағдайындағы мемлекеттік саясаттың түбегейлі басымдықтарының қатарында баршылық адамдардың білім алуға теңдес құқықтары. Білімнің қолжетімділігін қамтамасыз етудің алғышарты – инклюзивті орта. Инклюзивті білім беру қазіргі борыш – ақылды дамуға әсер ету, психофизиологиялық дербес ерекшеліктерін ескере отырып, халықтың бар деңгейлері үшін білімге бірдей қолжетімділік. Бұл жағдайда зерде аударуды керек ететін түбегейлі шарт ерекше болып табылады білім беру қажеттіліктері бар оқушылар сапалы білім алады. Теңдікті қамтамасыз жасау бойынша педагогикалық қызмет – психологиялық мәселелер. Ол ҚР Мемлекеттік қоғам қайраткері міндетті білім беру стандартының талаптары шеңберіндегі оқыту - білім беру бағдарламаларын меңгеру ерекшеліктері қандай оқу материалдары мен ресурстарға қатысты айту сипатты күрделі сұрақтардан бастап арнайы білімге дейін қажеттіліктері баршылық оқушылар санаттарының психофизиологиялық өрлеу ерекшеліктері, оларды қабылдау ерекшеліктері, күнделікті сабақтарға даярлық, сабақ жетістіктерін құндау критерийлері әрі дескрип желілерді орнату, моральдық – психологиялық жағдайды реттеу қажет басқаша білім, қадағалау және жағдайды жөндеу қажет, оқушыны қимамен қолдау, қарым-қатынас, ата - аналардың бірлескен қызметін басқару және т.б қамтиды. Қазіргі білім беру парадигмасы оқытудың түбірлі міндетті балаларды нақты ғұмыр жағдайларына бейімдеуді қамтиды бұл жаһандық өмірдің талабы. Сабақ құралы жалпы беретін ұйымдарға арналған өзгеше білім беру қажеттіліктері баршылық оқушыларға арналған мектептер кеңістікке тарту жолдары сипатталған. Арнайы білім қажеттіліктері баршылық оқушыларға қамқорлық жасау оларды психологиялық қолдаудың тәртібі мен шарттарды қарастырылды.

Сабақ құралының мақсаты – балалардың өзгеше екенін мойындау, жалпыға бірдей теңдік дәрежесінде білім алуды қолжетімді ету.

Сабақ құралының міндеттері – жаһандық өзгерістер әлемінде инклюзивті білім беру жайлы ақпаратқа ие болып, нормативтік құқықтық актілерді қамтамасыз ете отыра, негзгі сипаттама

Әдістер

Келешек бастауыш мұғалімдерінің ақпараттандырылған орта жағдайында инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру ерекшеліктерін анықтау үшін педагог - студенттерді жұмысын талдауды қамтитын эксперименттік зерттеу – сауалнама жүргізілді. Сауалнаманы таңдау себебім анонимділік, бұл ашықтық дәрежесіне әсер етеді. Ақпарат жинаудың түгелдей сипаты, яғни, санаудың қарапайымдылығы.

Сауалнамаға енгізілген сұрақтар мынадай:

- менің жасым;
- менің педагогикалық қызметінің өтілі;
- инклюзивті білім беру жайлы менің ойым;
- менің инклюзивті білімге деген көзқарасым;
- менің инклюзивті балалармен жұмыс істеуге дайындығым;
- менің ойымша, ерекше баламен бірге жүретін көмекші;
- инклюзивті балалармен жұмыс барысында қажет ақпаратты ... іздеймін.

Сауалнама жеке және 1 апта бойында онлайн жүргізілді.

Нәтижелер

Сауалнаманы өткен педагог – студенттердің жасының басым көпшілігі (47,1%) 18-25 аралығында, келесі кезекте жасы 35-тен жоғары педагогтер, сауалнаманы өткен қалған педагогтердің жасы 26-35 аралығында. Зерттеуге педагогикалық өтілі 1 жылға дейін қатысқан ұстаздар басым, өтілі 1-5 жыл аралығындағы және 20 жылдан артық аралығындағы ұстаздар, кейін өтілі 11-20 жыл аралығындағы, сосын 6-10 жыл аралығындағы мұғалімдер. Ұстаздардың көбі инклюзивті білім берудің ерекшеліктерін жақсы түсінеді. Инклюзивті білім туралы шектеулі түсініктері бар педагогтердің саны орташа болса, бұл жайлы түсінігі жоқ және мұндай білімнің мәнін түсінбейтін ұстаздар аз. Сауалнама нәтижесінде педагогтердің басым көпшілігі инклюзивті білім беру идеясына оң көзқараспен қарайтыны анықталды (1-7 суреттер).

Инклюзивті білім беру ұстанымын қабылдағысы келгенімен, бұл оқытудың дұрыстығына сенімсіздікпен қарайтын мұғалімдер келесі кезекте. Инклюзивті білім беруге қатысты нақты ұстанымы жоқ мұғалімдердің саны шектеулі болса, инклюзивті білім беру идеясына теріс көзқарасы бар ұстаздар жоқтың қасы. Инклюзивті балалармен жұмыс істеуге әдістері мен тәсілдерін білетін және оларды оқушылар ұжымына кіріктіру жолдарын білетін ұстаздар баршылық.

Инклюзивті балалармен жұмыс істеуге дағдылары шектеулі және оларды оқушылар ұжымына кіріктіруде қиындықтарға тап болатын мұғалімдердің деңгейі орташа. Жұмыс дағдылары жоқ және инклюзивті балаларға, оларды, оқушылар ұжымына кіріктіруге қалай көмектесетін білмейтін ұстаздар сауалнама нәтижесінің төрттен бір бөлігін құрайды. Педагогтердің басым көпшілігінің ойынша ерекше баламен бірге жүретін көмекші қажет, өйткені ол балаға және мұғалімге көмектеседі.

Көмекшінің болуы нақты бір бала мен мұғалімге байланысты деген пікір иелері табылды. Кейбірі көмекші қажет емес деген ойда, олардың ойынша көмекші баланы топтан ерекшелендіреді. Инклюзивті балалармен жұмыс барысында қажет ақпаратты ұстаздардың көбі ғаламтордан және www.youtube.com арналарынан іздейді. Арнайы курстарға қатысатын мұғалімдер сауалнама нәтижесінің төрттен бір бөлігін құрайды. Қалған мұғалімдер кітапханадан іздейді, мамандығына байланысты білім алады және әрістерден қажет мағлұматты сұрап білім алады.

1-сурет. Сауалнаманы өткен педагогтердің жасы

2-сурет. Сауалнаманы өткен педагогтердің педагогикалық өтілі

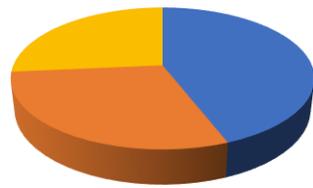

3-сурет. Сауалнаманы өткен педагогтердің инклюзивті білім беру жайлы ойы

4-сурет. Сауалнаманы өткен педагогтердің инклюзивті білімге деген көзқарасы

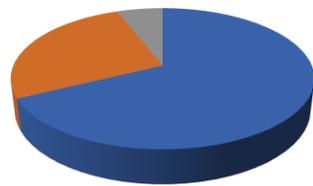
Менің инклюзивті балалармен жұмыс істеуге дайындығым:

- инклюзивті балалармен жұмыс істеу дағдыларым шектеулі және оларды оқушылар ұжымына кіріктіруде қиындықтарға тап боламын
- мен инклюзивті балалармен жұмыс істеу әдістерін білемін және олардың оқушылар ұжымына кіріктіру жолдарын білемін

5-сурет. Сауалнаманы өткен педагогтердің инклюзивті балалармен жұмыс істеуге дайындығы

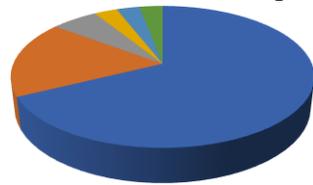
Менің ойымша, ерекше баламен бірге жүретін көмекші:

- қажет, өйткені ол балаға және мұғалімге көмектеседі
- бұл нақты бір бала мен мұғалімге байланысты
- қажет емес, өйткені ол баланы топтан ерекшелендіреді

6 – сурет. Сауалнаманы өткен педагогтер көмекші жайлы.

Инклюзивті балалармен жұмыс барысында қажет ақпаратты...іздеймін :

- ғаламтордан, www.youtube.com арналарынан
- арнайы курстарға қатысамын
- кітапханадан
- әріптестерімнен
- барлығы
- мамандығыма байланысты білім аламын

7-сурет. Сауалнаманы өткен педагогтердің инклюзивті балалармен жұмыс барысында ақпарат ресурстары

Қысқасы, келешек бастауыш сынып мұғалімдерінің ақпараттық ортада инклюзивті білім беруге дайындығын дамыту қазіргі білім берудің маңызды міндеті болып табылады. Әдебиеттер мен ғылыми зерттеулер мұғалімнің дайындығын дамытудың негізгі ақпарат көзі болып табылады. Дегенмен, қосымша тренингтер өту және жаһандық білім беру ресурстарына қолжетімді деңгейде болу – ұстаздың инклюзивті білім беру процесін жүргізуде қолғабыс бола алады.

Пікір алмасу

Болашақ мұғалімдердің ақпараттандырылған ортада инклюзивті білім беруге дайындығын дамыту үшін арнайы тренингтер, семинарлар, практикалық жаттығулар өткізу тиімді. Мұғалімдерге керекті білім мен дағдыларды алуға көметесетін ақпараттық ресурстарға қолжетімділікті қамтамасыз ету де соншалықты маңызды. Ақпараттандырылған орта

педагогтарға инклюзивті білім беру саласындағы ақтық тенденциялар мен зерттеулерден хабардар болуға мүмкіншілік береді.

Қорытынды

Мұғалімдер оқушыларды оқытып қана қоймай басқада да қызметтерді жасайды. Олар оқышының өз сыныптарында қоғамдастық сезімін тудырады, әр оқушының өзін қауіпсіз, әр тақырыпқа қосулы және сүйікті үйіндей сезінетіндей ахуал тудырады. Осылайша, келешек бастауыш сынып мұғалімдерінің ақпараттандырылған орта жағдайында инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру өзекті және қажетті борыш болып табылады. Инклюзивті білім беру барған сайын кең таралуда және тәрбиешілер әртүрлі оқушылармен, соның ішінде өзгеше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуге дайын болуы қажет.

Білімді орта мұғалімдердің дайындығын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Олар инклюзивті білім берудің әртүрлі үлгілері, сыныптағы әрбір оқушымен пайдалы жұмыс істеуге көмектесетін әдістер мен тәсілдер мен жолдар жайлы білуі қажет. Инклюзивті білім берудегі соңғы зерттеулер мен ғылыми әзірлемелерден хабардар болу да маңызды. Бастауыш сынып мұғалімдерінің инклюзивті білім беруге дайындығы да белгілі бір құзыреттерді дамытуды талап етеді. Бұл барлық оқушылар үшін қауіпсіз және қолдау ортасын құру, оқытудың әртүрлі әдістерін қолдану, оқу материалдарын бейімдеу, әр оқушыға жеке көзқарас және т.б болуы мүмкін.

Қорытындылай келе, келешек бастауыш сынып мұғалімдерінің ақпараттандырылған орта жағдайында орта жағдайында инклюзивті білім беруге дайындығын қалыптастыру маңызды және күрделі процесс болып табылады. Ол тек білім мен дағдыларды ғана емес, сонымен қатар үздіксіз білім мен дамуға дайындықты керек етеді. Тек осындай мұғалімдер әртүрлі оқушылармен сәтті жұмыс істей алады және әр бөлек сапалы білім ала алатын инклюзивті орта құра алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- Akhmetova E., Almetov N., (2022) The role of school and family cooperation in inclusive education. *World Journal on educational technologies, Current issues*, 14(2), 486 [Электрондық ресурс]: URL: <https://doi.org/10.18844/wjet.v14i2.6976> (өтінім берілген күні: 10.03.2024).
- Байтохина Ж.Т., Турежанова Н.А. (2019) Инклюзивті білім беру – жаңа заман талабы. Инклюзивті білім беру: теория, практика, тәжірбие: *Халықаралық ғылыми – практикалық конференция материалдар жинағы*. Нұр-Сұлтан, 377 [Электрондық ресурс]: URL: [file:///C:/Users/Saler/Downloads/1674035613411%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Saler/Downloads/1674035613411%20(1).pdf) (өтінім берілген күні: 26.12.2023).
- Kim J.R. (2011) Influence of teacher preparation programmes on preservice teachers' attitudes toward inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 15(3), 355 [Электрондық ресурс]: URL: <https://www.researchgate.net/publication/233121963> (өтінім берілген күні: 15.03.2024).
- Қойшыбаева Л.А. (2017) Инклюзивті білім берудің маңызы мен ерекшеліктері «Тағылым»: «*Edunews.kz*» ақпарат агенттігі, 18-21 [Электрондық ресурс]: URL: <https://edunews.kz/> (өтінім берілген күні: 27.12.2023).
- ҚР Оқу-ағарту министрлігі Ү.Алтынсарин атындағы ҰБА (2023) 2023-2024 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарындағы оқу – тәрбие процесінің ерекшеліктері туралы. *Әдістемелік нұсқау хат*. Астана: Ү.Алтынсарин атындағы ҰБА, 26 [Электрондық ресурс]: URL: <https://uba.edu.kz/qaz/metodology/2> (өтінім берілген күні: 15.12.2023).
- Movkebaieva Z., Oralkanova I., Uaidullakzy E. (2013) The Professional Competence of Teachers in Inclusive Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 551 [Электрондық ресурс]: URL: <https://www.researchgate.net/publication/273852635> (өтінім берілген күні: 13.03.2024).

- Мубараков А.М., Умутбаева Ж.Д. (2021) Инклюзивті білім беру үшін ақпараттық ортаны жасаудың ерекшеліктері. *Молодой ученый*, 15, 402-405 [Электрондық ресурс]: URL: <https://moluch.ru/archive/357/78698/> (өтінім берілген күні: 20.01.2024).
- Оспанбаева М.П. (2019) Инклюзивті білім беру мазмұны және әдістемесі: *Оқу құралы*. Алматы: Қазақ Университеті, 23 [Электрондық ресурс]: URL: <http://bel.su.lbr> (өтінім берілген күні: 18.01.2023).
- Cheeseman J., (2018) *Teachers' perceptions of obstacles of to incorporating a problem solving style of mathematics into their teaching*, 201 [Электрондық ресурс]: URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED592473.pdf> (өтінім берілген күні: 15.03.2024).

References

- Akhmetova E., Almetov N., (2022) The role of school and family cooperation in inclusive education. *World Journal on educational technologies, Current issues*, 14(2), 486 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://doi.org/10.18844/wjet.v14i2.6976> (otinin berilgen kuni: 10.03.2024).
- Bajtohina Zh.T., Turezhanova N.A. (2019) Inklyuzivti bilim beru – zhana zaman talaby. *Inklyuzivti bilim beru: teoriya, praktika, tazhirbie: Halyqaralyk gylymi – praktikalyk konferenciya materialdar zhinagy*. Nur-Sultan, 377 [Elektronnyk resurs]: URL: [file:///C:/Users/Saler/Downloads/1674035613411%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Saler/Downloads/1674035613411%20(1).pdf) (otinin berilgen kuni: 26.12.2023).
- Kim J.R. (2011) Influence of teacher preparation programmes on preservice teachers' attitudes toward inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 15(3), 355 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://www.researchgate.net/publication/233121963> (otinin berilgen kuni: 15.03.2024).
- Қојшыбаева Л.А. (2017) Inklyuzivti bilim berudiң manyzy men ereksheликteri «Tagylym»: «Edunews.kz» ақпарат агенттигі, 18-21 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://edunews.kz/> (otinin berilgen kuni: 27.12.2023).
- KR Oou-agartu ministrлигі Y.Altynsarin atyndafy UBA (2023) 2023-2024 oku zhylynda Kazakstan Respublikasynyn orta bilim beru uymdaryndagy oku-tarbie procesinin ereksheликteri turaly. *Adistemelik nuskaui hat*. Astana: Y.Altynsarin atyndagy UBA, 26 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://uba.edu.kz/qaz/metodology/2> (otinin berilgen kuni: 15.12.2023).
- Movkebaieva Z., Oralkanova I., Uaidullakzy E. (2013) The Professional Competence of Teachers in Inclusive Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 551 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://www.researchgate.net/publication/273852635> (otinin berilgen kuni: 13.03.2024).
- Mubarakov A.M., Umutbaeva Zh.D. (2021) Inklyuzivti bilim beru ushin akparattyk ortany zhasaudyn ereksheликteri. *Molodoj uchenyj*, 15, 402-405 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://moluch.ru/archive/357/78698/> (otinin berilgen kuni: 20.01.2024).
- Оспанбаева М.П. (2019) Inklyuzivti bilim beru mazmuny zhane adistemesi: *Oku kuraly*. Almaty: Kazak Universiteti, 23 [Elektronnyk resurs]: URL: <http://bel.su.lbr> (otinin berilgen kuni: 18.01.2023).
- Cheeseman J. (2018) *Teachers' perceptions of obstacles of to incorporating a problem solving style of mathematics into their teaching*, 201 [Elektronnyk resurs]: URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED592473.pdf> (otinin berilgen kuni: 15.03.2024).

Формирование готовности будущих педагогов начальных классов к инклюзивному образованию в условиях информированной среды

*¹Н.М.Нуркина, ¹К.Б.Жанадилова

¹Кокшетауский университет имени Чокана Уалиханова (Кокшетау, Казахстан)

Аннотация

В данной статье исследуется процесс формирования готовности будущих учителей начальных классов

к инклюзивному образованию в информированных промежуточных условиях. Инклюзивное образование—это путь, с помощью которого дети с различными особенностями могут учиться вместе со сверстниками в общеобразовательных учреждениях. Тем не менее, для успешной реализации инклюзивного образования необходимы компетентные и подготовленные специалисты. В статье рассматривается роль информированной среды в формировании готовности будущих учителей к инклюзивному обучению. Принципы, методы и пути информированного промежуточного инклюзивного образования, а также различные особенности предполагают наличие доступной и актуальной информации о потребностях всех детей. В ходе статьи будет проведена экспертиза всех исследований и практического опыта для выявления основных факторов, способствующих формированию готовности будущих учителей. В результате исследования делается вывод о необходимости установки информационных ресурсов, обеспечивающих доступность и актуальность информации об инклюзивном образовании. Они подчеркивают важность включения этой темы в учебные программы и практику учителей начальных классов. Этот метод позволяет будущим учителям получить знания и навыки, необходимые для работы со всеми детьми с разными особенностями. Статья заинтересует исследователей, преподавателей, студентов и всех, кто интересуется вопросами инклюзивного образования и формирования готовности учителей к нему.

Ключевые слова: инклюзивное образование, образование, начальный класс, обучение, система.

Formation of future primary school teachers' readiness for inclusive education in an informed environment

**¹N.M.Nurkina, ¹K.B.Janadilova*

¹Sh.Ualikhanov Kokshetau University (Kokshetau, Kazakhstan)

Abstract

This article examines the process of forming the readiness of future primary school teachers for inclusive education in an informed intermediate environment. Inclusive education is a way to help children with various features learn together with peers in general education institutions. However, for the successful implementation of inclusive education, highly competent and ready-made specialists are needed. The article discusses the role of the informed environment in the formation of the readiness of future teachers for Inclusive Education. The principles, methods and ways, as well as various features of informed intermediate inclusive education, presuppose the availability of accessible and up-to-date information about the needs of all children. In the course of the article, an examination of all research and practical experience will be carried out to identify the main factors that contribute to the formation of the training of future teachers. As a result of the study, it is concluded that it is necessary to establish information resources that ensure the availability and relevance of information on inclusive education. They emphasize the importance of introducing this topic into the lesson programs and practice of primary school teachers. This method allows future teachers to acquire the knowledge and skills necessary to work with all children of different characteristics. The article is of interest to researchers, teachers, students and those who are interested in the issues of inclusive education and the formation of teachers' readiness for it.

Keywords: inclusive education, education, primary school, training, system.

Поступила в редакцию: 11.01.2024

Одобрена: 11.03.2024

Первая публикация на сайте: 07.01.2025

МРНТИ: 14.31.07

<https://doi.org/10.65247/3105-3432-2025-1.07>

ПӘНАРАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ МҮМКІНДІКТЕРІ

**¹Е.З.НҮСПБАЙ^{ORCID}, ¹Т.Б.БАЙНАЗАРОВА^{ORCID}, ²Е.А.КӨКСАЛ^{ORCID}*

¹Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан)

²Нигде Омер Халысдемир университеті (Нигде, Түркия)

**zeinep.nussipbayeva@gmail.com, baynazarova64@gmail.com, eakoksal@ohu.edu.tr*